

DİLİN İŞLEVLERİ VE SÖZ VARLIĞI AÇISINDAN PEPEE**Serap UZUNER YURT***Yrd. Doç. Dr., Erzincan Üniversitesi Çocuk Gelişimi Programı, suzuneryurt@gmail.com***Elif AKTAŞ***Yrd. Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Türkçe Eğitimi ABD, elifaktas@erdogan.edu.tr**Received: 27.12.2016**Accepted: 19.03.2017***ÖZ**

Bu çalışmanın amacı, Pepee çizgi dizisinde belirgin olan dilsel işlevleri belirlemek ve söz varlığı açısından incelemektir. Çalışma, nitel araştırma özelliği taşımaktadır. Araştırmanın yöntemi doküman incelemesidir. Araştırmada Çizgi filmin 2012 ve 2013 yılları arasında TRT çocuk kanalında gösterilen 20 bölüm ile 2014-2016 yılları arasında Planet Çocuk kanalında yayımlanan 20 bölüm incelenmiştir. Araştırmacılar tarafından aynı bölümler birbirlerinden bağımsız olarak izlenmiştir. Bu süreçte betimsel analiz kullanılmıştır. Pepee isimli çizgi dizide dilin ilişki ve çağrı işlevlerinin egemen olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Pepee'de söz varlığı unsurları olan deyim, atasözü, kalıp söz kullanım sıklığının fazlalığı, dilin üst dil işlevinden yararlanılarak dil ve dile ait unsurlar hakkında açıklamaların, tanımların yapılması çizgi diziyi önemli kıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Pepee, dilin işlevleri, söz varlığı.

PEPEE IN TERMS OF FUNCTION OF THE LANGUAGE AND VOCABULARY**ABSTRACT**

Aim of this study is determine certain functions of the language in Pepee and examine it in terms of its vocabulary. As this study aims to examine Pepee in terms of the function of language and vocabulary it is a qualitative research. Methods of the study is document analysis. In the study 20 episodes of Pepee which were broadcasted in TRT Child Channel between 2012 and 2013, and other 20 episodes of the same cartoon which were broadcasted in Planet Child Channel between 2014 and 2016 were watched. Episodes were watched independently by the researchers. Descriptive analyses were used in this process. In Pepee cartoon phatic and conative functions of the language are dominant. It can be inferred that messages in Pepee are used accurately and appropriately. Also, high frequency of the use of vocabulary factors such as idiom, proverb and routine and explanations and definitions about language and language elements by using metalanguage function make this cartoon important.

Keywords: Pepee, function of the language, vocabulary.

GİRİŞ

İnsana özgü ve onu diğer varlıklardan ayıran temel bir unsur olan dil, içinde yaşadığımız kültürün bir parçası olarak çevresel etkileşimle edinilen bir olgudur. Dil edinimi, doğumdan sonra başlayan ve yaşam boyu devam eden çok boyutlu bir süreçtir. Dil, insanların duygu ve düşüncelerini aktarmanın yanında düşüncelerini düzenleme ve duygularını ifade etme olanağı da sağlar. Bireyin çevresiyle etkili bir iletişim kurması dili kullanmadaki becerisine bağlıdır. Çocuğun dil gelişiminin istenen seviyede olması için erken yaşlardan itibaren zengin uyaranlarla karşılaşması gerekmektedir.

Dil gelişimini açıklamaya yönelik çeşitli kuramlar öne sürülmüştür: Taklide ve pekiştirmeye dayanan çevresel kuram; çocuğun dilsel girdinin önemli yönlerine odaklanmasına neden olan bir dizi işleme doğduğunu savunan doğuştancı kuram; çocuğun dili, bütün bilişsel anlayışları ile aynı zamanda ve aynı şekilde kurduğunu savunan oluşturmacı kuram; çevrenin katkısını kabul ederken, aynı zamanda dil gelişiminde bazı doğuştan gelen mekanizmaların da rol oynadığını savunan seçmeci kuram. Bütün bu kuramlar, dil edinimini kendi doğrultularında açıklamaya çalışmaktadır (Temel vd., 2014: 83-84).

Chomsky'ye (1978) göre insanoğlunda dili kullanmayı sağlayacak, genetik olarak önceden belirlenmiş bir yapı mevcuttur. Ancak, dil edinme yetisinin insanoğlunda genetik olarak doğuştan var olması, dil ediniminde çevresel faktörlerin önemli rol oynamadığı anlamına gelmez. Dil edinimini tamamen biyolojik donanım olarak açıklamak zordur. Dil hem donanım, hem de edinim ile ilgili bir alandır. Dil, belli evreler veya zamanla kazanılan kurallar bütünüdür.

Ana dilini Aksan (2007), "başlangıçta anneden ve yakın aile çevresinden, daha sonra da ilişkili bulunan çevrelerden öğrenilen, insanın bilinçaltına inen ve bireylerin toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dildir" şeklinde tanımlar. Çocuklar, doğar doğmaz çevrelerindeki sesleri fark etmekte ve bebekliklerinden itibaren yaşadıkları toplumun dilini öğrenmeye başlamaktadırlar. Çocuklar, dili etraflarındaki insanları dinleyip taklit ederek, paylaşımda ve geri bildirimde bulunarak öğrenmektedir. Bu nedenle çocukların dil gelişimleri için uygun ortam ve uyarıcıların sunulması ve etkinlikler düzenlenmesi gerekmektedir (Güven ve Bal, 2000; Koçak vd., 2014).

Okul öncesinde çocuklar çevrelerinde duydukları dili öğrenirler, okul döneminde bunu geliştirme olanağı bulurlar (Şimşek, 2011: 110). Bu dönemde çocuk, dil gelişimi bakımından oldukça faal bir dönemdedir ve hayal gücünün gelişmesiyle birlikte çocuğun kullandığı sözcük sayısı hızla artar. Masalları dinlerken onları zihinde hayal etmekten hoşlanan çocuk, çizgi filme alınmış masalları da ilgiyle takip eder (Stebler, 2011: 129).

Çizgi film, tek tek resimleri ya da hareketsiz nesnelere, gösterim sırasında hareket duygusu verebilecek şekilde düzenleme ve filme aktarma işlemi olarak tanımlanmaktadır (Can, 1995). Çizgi filmler, çocuğun yaşantısının önemli bir bölümünü kapsamaktadır. Can'a (1995) göre çocuk özellikle okul öncesi dönemde okuma ve yazma becerileri kazanamamış olduğundan görsel ve işitsel uyaranlara daha çok ilgi duymaktadır. Çizgi filmlerdeki

hareket unsuru, karakterler, hayvanlar, doğal ortamlar ve fantastik olaylar çocukların dikkatini çeken temel unsurlardır.

Çizgi filmlerin çocuğun gelişimine katkılarını şöyle sıralayabiliriz:

- Çocukların öğrenmesine katkı sağlar.
- Sosyal ve duygusal yönden gelişmesine katkı sağlar.
- Eğlenceli vakit geçirmesini sağlar.
- Problem çözme becerilerini geliştirir.
- Estetik beğenilerini geliştirir.
- Çocukların farklı duyguları ve bu duyguları ifade etme biçimlerini öğrenmelerini sağlar.
- Dilsel ve bilişsel becerilerini geliştirir ve onları düşünme ve karşılaştırma yapmaya yöneltir.
- Çocukların iyilik, doğruluk, cesaret, yardımseverlik gibi bazı olumlu davranışları taklit ederek davranışa dönüştürmelerini sağlar (Yağlı, 2013).

Baş ve Ayan`a (2015) göre dilin etkili ve doğru kullanılmasında, kişinin kendini ifade edebilmesinde ve başarılı bir iletişim kurabilmesinde kelime hazinesinin önemi büyüktür. Bu açıdan bakıldığında çizgi filmler de muhataplarının kelime hazinesini geliştirici nitelikte olmalıdır. Çizgi filmlerdeki kelime çeşitliliği ne kadar zengin olursa öğrencinin, anlama ve anlatma becerileri de o oranda güçlenir. Ayrıca çocukların izledikleri çizgi dizilerdeki kahramanları benimsedikleri, model aldıkları onlara olumlu anlamlar yükledikleri de diğer bir önemli husustur (Oruç, Tecim ve Özyürek, 2011).

Okul öncesi dönemde çocuklar kitle iletişim araçlarından televizyona büyük ilgi duymaktadırlar. Yapılan çalışmalar, iki yaşında televizyon izlemeye başlayan çocukların tematik kanalların artmasıyla birlikte televizyon izleme sürelerini günde 16 saate kadar çıkardıklarını ortaya koymaktadır (Dennison vd, 2004; İlhan ve Çetinkaya, 2013). Bu nedenlerle yerli bir yapım olan Pepee oldukça dikkat çekmiş ve birçok araştırmaya da konu olmuştur. Bu doğrultuda Samur, Demirhan, Soydan ve Önkol (2014)`un araştırmalarına katılan çocukların %98.4`ü Pepee çizgi dizisini izlediklerini ve sevdiklerini belirtmişlerdir. 1-4 sınıf öğrencileri üzerinde yapılan başka bir çalışmada da Pepee ikinci çok sevilen çizgi dizi olmuştur (Vahit ve Çetinkaya, 2002`den akt. Yağlı, 2013). Işıtan, Ögöl ve Avcı (2012) ise 4-6 yaş grubundaki çocukların çizgi film beğenilerini ortaya koymak için yaptıkları çalışmalarında çocukların en fazla Caillou, Pepee ve Sünger Bob çizgi filmini izlediklerini tespit etmiştir. Şeker ve Balcı (2013) da çalışmalarında Pepee çizgi dizisinin ebeveynler ve çocukları tarafından nasıl alımlandığını ortaya koymuşlardır. Türkmen (2012), Pepee`nin kültür aktarımındaki rolünü, Kalaycı (2015) ise Pepee`yi toplumsal cinsiyet eşitliği açısından incelemiştir. Yağlı (2013), Caillou ve Pepee`nin çocuğun eğitiminde ve sosyal gelişimindeki rolünü, Yorulmaz (2013) da Pepee çizgi dizisini din ve değerler eğitimi açısından önemini ortaya koyan çalışmalar yapmışlardır.

Pepee Çizgi Dizisinin Tanıtımı

Eskişehir’de Düşyeri Çizgi Film Stüdyosu tarafından hazırlanan Pepee, 3-6 yaş arası çocuklara hitap eden bir çizgi animasyon filmidir. İkincil hedef kitlesi 6-9 yaş okul çocukları olan Pepee, 2009 yılında ilk olarak TRT Çocuk kanalında yayımlanmıştır. 2013 yılına kadar TRT Çocuk’ta yayımlanan film, 2014 yılında Show TV’de daha sonra da Planet Çocuk kanalında yayımlanmıştır.

Çizgi dizide 5 yaşında bir çocuk olan Pepee’nin, ailesi ve arkadaşlarıyla olan yaşamı anlatılmaktadır. Kız kardeşi Bebe, kuzeni Şıla, büyükanne ve büyükbabası, zürafa ve maymun arkadaşı çizgi dizide Pepee’ye eşlik eden diğer önemli karakterlerdir. Birçok kültürel unsuru barındıran Pepee, sevgi, saygı, aile, dayanışma gibi evrensel değerleri küçük izleyicilerine anlatmayı amaç edinmiştir. (<http://www.dusyeri.com.tr>, 2016).

Söz Varlığı

Söz varlığı, ait olduğu dili kullanan insanların konuşurken ve yazarken kullandıkları kelimelerin tamamıyla anlatıma güç katmak amacıyla tercih ettikleri deyimler, atasözleri, ikilemeler, kalıp sözler, kalıplaşmış ifadeler, terimler, tamlamalar ve çeşitli anlatım kalıplarının bütünü olarak tanımlanmaktadır (Aksan, 2003:75; 2015:5). Bir dil onu konuşan ulusun kültürünün, dünya görüşünün, tarih boyunca geçirdiği evrelerin ve başka toplumlarla kurduğu ilişkinin yansıtıcısıdır. Her dilin kendine özgü bir dünyayı anlayış ve anlatış biçimi vardır. Bu biçim, dilin söz varlığının incelenmesiyle ortaya konabilir (Aksan, 1999: 14).

Dilin İşlevleri

Dilsel iletişim, verici ile alıcı arasındaki bir bilgi aktarımıdır, yani sözceyi üreten özne ile bu sözceğin gönderildiği alıcı arasındaki bir etkileşimdir. Dilsel iletişimin gerçekleşebilmesi için altı temel öge (verici, alıcı, bildiri, bağlam, kod ve kanal) mevcuttur. İletinin bu öğelerden birine yönelik olması iletişimin altı işlevinin ortaya çıkmasını sağlamaktadır (Günay, 2013:395).

Bağlam (gönderge)

(Gönderge işlevi)

Verici-----bildiri-----alıcı

(Anlatımsallık işlevi)

(Sanatsal işlev)

(Çağrı işlevi)

Kanal (İlişki işlevi)

Kod (Üst dil işlevi)

Dilin bilgi verme işlevi olan göndergesel işlevde amaç gönderge konusunda doğru, nesnel ve gözlemlenebilir bilgi vermektir. Dilin ilişki işlevinde, verici ile alıcı arasında iletişimin kurulması, sürdürülmesi ve devam ettirilmesi olgusu ağır basar. Dilin anlatımsallık işlevinde ise çoğunlukla kişinin duygu, his, sevinç ve üzüntülerini gösteren anlatım biçimi ön plana çıkmaktadır. Ünlem cümlelerinde dilin anlatımsallık işlevi kullanılır. Dilin çağrı işlevinde vericinin hazırladığı iletinin alıcıyı harekete geçirmesi söz konusudur. Alıcı, vericinin iletiyi gönderdiği

kişidir. Emir, rica, seslenme, istek cümlelerinde verici, alıcıyı harekete geçirmek için çağrı işlevini kullanılır. Dilin üst dil işlevinde ise kullanılan dili açıklamak, dil hakkında bilgi vermek, dilin bir ögesini açıklamak söz konusudur. Öte yandan dilin sanatsal işlevi ise iletinin doğrudan kendisiyle ilgilenir. Dilin sanatsal işlevinin baskın olduğu anlatımlarda tercih edilen simgelerin, betimlemelerin ve her türlü dil kullanımının önemli bir işlevi olduğu açıktır. Bununla birlikte her metnin içeriği farklıdır ve her metinde dilin değişik işlevleri kullanılır. Ayrıca her cümle tek bir işlev üstlenmek zorunda değildir. Hatta her anlatım en az iki işlevi barındırır. Ancak sınıflandırma baskın olan işlev üzerinden yapılır (Günay, 2013: 397-415; Kıran ve Eziler Kıran, 2013: 91-39).

Bu çalışmanın amacı da Pepee çizgi dizisinde belirgin olan dilsel işlevleri belirlemek ve söz konusu çizgi diziyi söz varlığı açısından incelemektir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışma, Pepee çizgi dizisini dilin işlevleri açısından incelemeyi ve çizgi dizinin söz varlığını belirlemeyi amaçladığından nitel araştırma özelliği taşımaktadır. Araştırmanın yöntemi doküman incelemesidir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgulara ilişkin yazılı materyallerin analizini kapsar. Ayrıca doküman incelemesi yazılı kaynakların yanı sıra film, video ya da fotoğraf gibi görsel malzemeleri de kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006:189).

Araştırmanın İnceleme Nesneleri

Araştırmanın inceleme nesnelere Pepee çizgi dizisinin 2012-2013 yılları arasında TRT Çocuk kanalında gösterilen 20 bölümü ile 2014-2016 yılları arasında Planet Çocuk kanalında yayımlanan 20 bölümü oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çizgi dizinin bölümlerine yayımlandığı kanalların resmî internet adresleri aracılığıyla ulaşılmıştır. Çizgi dizinin 40 bölümü araştırmacılar tarafından bağımsız olarak izlenmiştir. Bu süreçte betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Verilerin analizinde Kıran ve Eziler Kıran (2013) ile Günay (2013)'ün dilin işlevleri tasnifinden hareketle oluşturulan bir form kullanılmıştır. Formda dilin işlevlerine ilişkin 6 kategori yer almaktadır. Çalışmada bu kategorilere ait veriler, frekans ve yüzdeleri hesaplanarak tablolştırılmıştır. Ayrıca çizgi dizinin 40 bölümü içerdiği söz varlığı unsurları açısından da incelenmiştir. Bu veriler de frekans ve yüzde olarak sunulmuştur. Nitel verilerin bu şekilde sayılaşdırılması ile verilerin güvenilirliği artırılmakta, yanlışlık azaltılmakta ve veriler arası karşılaştırma olanağı sağlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

BULGULAR

Bu çalışmada elde edilen bulgular, iki başlık altında sunulmuştur:

Dilin İşlevleri Kategorisine İlişkin Bulgular

TRT Çocuk ve Planet Çocuk kanallarında oynayan Pepee`ye ait 40 bölüm dilin altı işlevine göre sınıflandırılmış olup veriler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Dilin İşlevleri Kategorisine İlişkin Bulgular

Dilin İşlevleri	TRT Çocuk		Planet Çocuk	
	F	%	F	%
Dilin Göndergesel İşlevi	14	3,47	9	2,15
Dilin Anlatımsallık İşlevi	90	22,33	52	12,44
Dilin Çağrı İşlevi	145	35,98	153	36,6
Dilin İlişki İşlevi	147	36,47	182	43,54
Dilin Üst Dil İşlevi	2	0,5	8	1,9
Dilin Sanatsal İşlevi	5	1,24	14	3,35
Toplam	403	100	418	100

Pepee`nin TRT Çocuk kanalında yayımlanan bölümlerinde dilin göndergesel işlevi %3,47 iken Planet Çocuk kanalında yayımlanan bölümlerinde bu oran %2,15'e düşmüştür. Çizgi dizi Pepee`nin eğitsel bir işlevi olduğu bilinmektedir. Pepee sürekli bir şeyler öğrenmekte ve öğretmektedir. Çizgi dizi için yapılmış şarkıların bile birçoğu didaktiktir. TRT Çocuk kanalında yayımlanan "Kışın Hava Çok Soğuk Olur" isimli bölümde yer alan şarkı buna iyi bir örnektir: "Dolaptan çıkmış bir süt ne kadar soğuk/Fırından çıkmış bir kek ne kadar sıcak/ Soğuk-sıcak/ Üstümüze yağan kar ne kadar soğuk/ Gökyüzündeki güneş ne kadar sıcak."

TRT`de yayımlanan "Pepe Günde Üç Kez Yemek Yiyor" isimli bölümde "eline sağlık, afiyet olsun, hoşça kalın, güle güle, hoş bulduk, aferin" gibi kalıp sözlerin tanımları yapılmaktadır. "Hayvanlar Dostumuzdur" bölümünde sirkine ne olduğu anlatılırken bir başka bölümde ise farklı olmakla ilgili bilgi verilir. "Pepee Okullu Oluyor" isimli bölümde kayıt yaptırmanın ne demek olduğu ve okul kuralları anlatılır. Başka bir bölümde Pepee`nin dedesi çocuklara kürek sporunu tanıtır: "Çok eski zamanlarda ağaçları oyarak kano yapılmış. İlk kez Nil nehrinde yapılmış bu spor. İlk kürekçinin adı da Tonguç`tur."

Pepee'nin TRT Çocuk kanalında yayımlanan bölümlerinde dilin anlatımsallık işlevi %22,33 iken Planet Çocuk kanalında yayımlanan bölümlerinde bu oran %12,44'e düşmüştür. Çizgi dizide bu işleve yönelik çok fazla örnek görmekteyiz:

"Yupi! Harikasin!, Çok Yaşa!, Yaşasın! Aaaa! Bayıldım! Sütlaca bayılıyorum!"

Pepee'nin TRT Çocuk kanalında yayımlanan bölümlerinde dilin çağrı işlevi %35,98 iken Planet Çocuk kanalında yayımlanan bölümlerinde bu oran %36,6'dır.

"Dur, Bebe!, Hadi misket oynamaya!, Koşun!, Dinleyin!, Kaç, Pepee!, Bak Köpüş!, Otursana! Hadi oynayalım, hadi şarkı söyleyelim, Hadi bahçeye!"

Pepee'nin TRT Çocuk kanalında yayımlanan bölümlerinde dilin ilişki işlevi %36,47 iken Planet Çocuk kanalında yayımlanan bölümlerinde bu oran %43,54'tür. Bu işlev çizgi dizide daha çok soru cümleleriyle karşımıza çıkar:

"Nereye gidiyorsun?, Gerçekten mi?, Ne düşünüyorsun?, Doktorculuk oynayalım mı?"

"Kim sunmak ister? Neredesiniz?"

Pepee'nin TRT Çocuk kanalında yayımlanan bölümlerinde dilin üst dil işlevi %0,5 iken Planet Çocuk kanalında yayımlanan bölümlerinde bu oran %1,9'dur. Planet Çocuk'ta yayımlanan "Pepee'nin Yeni Arkadaşı Zeze" bölümünde sabretmek sözcüğü "olmasını istediğimiz şey gerçekleşene kadar üzülmekten beklemek demek" şeklinde anlatılır. "Balıkçı Pepee" bölümünde şekerleme yapmak "Uzanıp gözlerimi kapatıp, dinlenmek"; rastgele sözcüğü ise "atılan şeyin hedefi vurması, balıkçılar için güzel dilekte bulunmak" şeklinde tanımlanır. "Meyve Şenliği" bölümünde ise "Birlikten kuvvet doğar." ifadesi, güzel Türkçemizdeki deyimlerden biri olarak tanımlanır. "Zulu'ya Şaşırtı" bölümünde de akıl yürütmek deyiminin anlamı "edindiğimiz bilgilerle düşünüp bulmaya çalışmak, bu olabilir, şu olabilir diye önermelerde bulunmak" şeklinde anlatılır.

Pepee'nin TRT Çocuk kanalında yayımlanan bölümlerinde dilin sanatsal işlevi %1,24 iken Planet Çocuk kanalında yayımlanan bölümlerinde bu oran %3,35'tir. Çizgi dizide çok fazla şarkı yer almasına rağmen birçoğunun içeriği didaktiktir. Sanatsal niteliğe sahip şarkılardan birine örnek "Bir nefes gibi özledim" şarkısı verilebilir: *Bir nefes gibi özledim/ sen benim canımsın/ sen benim balımsın/ bitanecik Pepemsin/ hayatımda neşemsin."*

Söz Varlığına İlişkin Bulgular

TRT Çocuk ve Planet Çocuk kanallarında gösterilen Pepee'ye ait 40 bölüm söz varlığı açısından incelenmiş olup elde edilen veriler Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Dilin İşlevleri Kategorisine İlişkin Bulgular

	Deyim, Atasözü, Kalıp Sözcükler		Geleneksel/Folklorik Kullanımlar	
	F	%	F	%
TRT Çocuk	84	40,38	20	45,45
Planet Çocuk	124	59,62	24	54,55
Toplam	208	100	44	100

Pepee`nin TRT Çocuk kanalında yayımlanan bölümlerinde deyim, atasözü, kalıp söz kullanımı %84 iken Planet Çocuk kanalında yayımlanan bölümlerinde bu oran %82,1`dir. Çizgi dizide deyim atasözü, kalıp sözlere çok fazla yer verilmiştir. Özellikle dizinin Planet Çocuk`ta yayımlanan bölümlerinde (f=124) bu oran daha fazladır. Bunun nedeni Pepee`nin büyümesi olarak gösterilebilir. Pepee`de sıkça kullanılan söz varlığı unsurlarına şunlar örnek verilebilir: “*Eline sağlık, afiyet olsun, teşekkür ederim, merhaba, hoşça kalın, güle güle, iyi geceler, aferin, günaydın, afiyet şeker olsun, hay Allah!, lütfen, sağol, özür dilerim, maşallah, görüşürüz; surat asmak, sabır taşı olmak, aklımıza düşmek, içim içime sığmıyor, akıl yürütmek.*”

Geleneksel/folklorik kullanımlar Pepee`nin TRT Çocuk kanalında yayımlanan bölümlerinde %10 iken Planet Çocuk kanalında yayımlanan bölümlerinde %7,94`tür. *Trakya karşılaması, zeybek, fidayda, le hanım, horon* gibi müzikle ilgili terimler ve *nene, kerata, dede, efe, Karadeniz uşağı* gibi geleneksel/folklorik kullanımlar da çizgi dizide yer alır.

Ayrıca çizgi dizide yabancı kökenli sözcükler yerine bunların Türkçe karşılıkları tercih edilmektedir. Bölüm sayısı artıkça bu konudaki hassasiyetin de giderek arttığı gözlenmiştir. TRT Çocuk kanalında yayımlanan “Doğum Günü Halayı”, “Pepee Trakya Karşılaması Öğreniyor”, “İstersen Başarısın”, “Pepee`nin Yeni Yıl Armağanı” bölümlerinde *hatırlamak* sözcüğü kullanılmıştır. Fakat Planet Çocuk`ta yayımlanan bölümlerde *hatırlamak* yerine *anımsamak* sözcüğü tercih edilmiştir. Yine aynı şekilde *hayal etmek* yerine *düşlemek, sürpriz* yerine *şaşırtı, scooter* isimli çocuk oyuncağına *ittirget* sözcükleri ısrarla kullanılmaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Dilin işlevlerinin kullanım boyutunda ilk sırayı iletişimin kurulması ve sürdürülmesini daha çok soru cümleleriyle sağlayan ilişki işlevi alır. Pepee`nin TRT Çocuk kanalında yayımlanan bölümlerinde dilin ilişki işlevi %36,47 iken Planet Çocuk kanalında yayımlanan bölümlerinde bu oran %43,54`tür. Günay`a (2013) göre ilişki işlevi çocuklar tarafından ilk öğrenilen işlevdir.

İkinci sırada ise emir, rica, istek cümleleriyle ifadesini bulan çağrı işlevi kullanılır. Verici alıcı üzerinde etki yaratmak istediğinde bu işlev tercih edilir. Pepee`nin TRT Çocuk kanalında yayımlanan bölümlerinde dilin alıcıyı harekete geçirme işlevi %35,98 iken Planet Çocuk kanalında yayımlanan bölümlerinde bu oran %36,6`dır. Çağrı

işlevi kurmaca anlatı türü içinde en belirgin şekilde tiyatro türünde görülür. Yine çizgi filmlerde ve sinemada da çağrı işlevi belirgin bir şekilde kullanılır (Günay, 2013: 403).

Pepee'nin TRT Çocuk kanalında yayımlanan bölümlerinde dilin anlatımsallık işlevi üçüncü sırada yer alır. "Verici üzerine yoğunlaşmış anlatımsallık işlevi her türlü duyguyu dışa vurma ve düşüncelerini dışa vurmakla ilgilidir" (Günay, 2013: 398). Bu işlevin kullanımı TRT Çocuk kanalında %22,33 iken Planet Çocuk kanalında %12,44'tür.

Diğer üç işlevin kullanımı ise birbirine çok yakındır. Dilin bilgi verme işlevi olan göndergesel işlev, Pepee'nin TRT Çocuk kanalında yayımlanan bölümlerinde %3,47 iken Planet Çocuk kanalında yayımlanan bölümlerinde %2,15'tir.

Şeker ve Balcı (2013) araştırmasında çizgi dizi Pepe'nin içeriğinde eğitici ve öğretici öğelerin ön planda olduğunu belirtir. Çalışmanın katılımcı ebeveynleri, çizgi dizide Türk kültürüne ait unsurların ve eğitici öğretici öğelerin çokça yer aldığı görüşündedir. Yağlı (2013) ise Pepee aracılığıyla kültürel değerlerimizin ön plana çıkarıldığı, çocuklara bazı değerlerin eğlendirilerek öğretildiğini vurgulamaktadır.

Dilin üst dil işlevi; dili açıklamak, dille ilgili bilgi vermek olarak açıklanmaktadır. Pepee'nin TRT Çocuk kanalında yayımlanan bölümlerinde dilin üst dil işlevi %0,5 iken Planet Çocuk kanalında yayımlanan bölümlerinde bu oran %1,9'dur.

Dilin sanatsal işlevinde ise amaç iletinin kendisidir. Bu durumda ileti kendi dışında başka bir anlama gelmez. Pepe'nin TRT Çocuk kanalında yayımlanan bölümlerinde dilin sanatsal işlevi %1,24 iken Planet Çocuk kanalında yayımlanan bölümlerinde bu oran %3,35'tir. Samur, Demirhan, Soydan ve Önkol (2014) çalışmalarında çocukların %28.7'sinin Pepee'nin şarkılarını, %20.5'inin ise halk oyunlarını sevdiğini belirtmişlerdir. Ayrıca çocukların %63.7'sinin Pepee'de yer alan şarkıları bilmektedir. Ayrıca ebeveynlerin büyük çoğunluğu çizgi filmdeki şarkılardan etkilendiklerini ve şarkıları eğitici bulduklarını belirtmişlerdir. Araştırmada çizgi dizinin içinde yer alan şarkılar aracılığıyla çocukların duygusal ve bilişsel gelişimlerine katkı sağladığı sonucuna da ulaşılmıştır.

Pepee'nin TRT Çocuk kanalında yayımlanan bölümlerinde deyim, atasözü, kalıp söz kullanım sıklığı 84 iken Planet Çocuk kanalında yayımlanan bölümlerde bu sıklık 124'tür. Güven ve Akıncı (2014) araştırmasında "selamlaşma, takdir etme, özür dileme, karşıdakini tebrik etme, izin isteme" ile ilgili nezaket sözcüklerinin incelediği çizgi filmlerde sıklıkla kullanıldığı tespit etmiştir. Bektaş ve Şahin (2011) ile Karakaş ve Sarıçoban (2011) çalışmalarında çizgi dizilerle çocukların söz varlığını zenginleştirmenin etkili olacağını vurgulamışlardır.

Bursalı ve Topçuoğlu Ünal (2015) çizgi film/dizilerde kavram ve kelimelerin belli sıklıkla tekrarlanmasının o kelimenin çocuğun söz varlığına yerleşmesini ve özellikle de çocukların anlamlandırmakta zorlandığı deyim, atasözü gibi söz varlığı öğelerinin öğrenimini kolaylaştırmaktadır. Türkmen'e (2012) göre, Pepee çizgi filminin/dizisinin karakterleriyle çocuklara atasözü ve deyimlerin anlamları, nerede ve nasıl kullanılacağı öğretilmektedir. Samur, Demirhan, Soydan, Önkol (2014) ise Pepee'de argo sözcükler kullanılmamasının ebeveynler tarafından olumlu bulunduğunu belirtmişlerdir.

Geleneksel/folklorik kullanımlar Pepe'nin TRT Çocuk kanalında yayımlanan bölümlerinde %10 iken Planet Çocuk kanalında yayımlanan bölümlerinde bu oran %7,94'tür. Türkmen (2012) 'in çalışmasında bu yönde tespitler mevcuttur. Pepee, büyükanne yerine, Anadolu'da söylendiği gibi nene; babasının babasına ise büyükbaba yerine dede der. Bebe, Pepee'ye pek çok çizgi filmde karşımıza çıktığı gibi ismi ile değil, abi diye hitap eder. Babası oğluna, "Koçum!"; nenesi ise "Kerata!" diye seslenir. Anne küçük kızına "dilli bebek seni!" şeklinde konuşur. Pepee, Bebe kendisini şaşırtınca ona, "Allah seni Bebeeee!" diyerek seslenir. "Aferin, Maşallah!" gibi kalıplaşmış teşvik ve koruma sözcükleri kullanılır.

Her anlatımda en az iki işlev vardır. Ya da her konuşma biri baskın olmak üzere, en az iki işlevi içinde barındırır. Ancak birisi daha belirgindir (Günay, 2013: 395). Sonuç olarak, Pepee isimli çizgi dizide de dilin ilişki ve çağrı işlevleri egemendir. İlişki işlevi çocuklar tarafından ilk öğrenilen işlevdir ve yine çizgi filmlerde, sinemada da çağrı işlevi belirgin bir şekilde kullanılır. Pepee çizgi dizisi için bildirilerin doğru ve yerinde kullanıldığı söylenebilir. Bu bahsi geçen işlevlerin kullanım sıklığı son bölümlerinin yayımlandığı Planet Çocuk kanalında da artmıştır. Ayrıca Pepee'de söz varlığı unsurları olan deyim, atasözü, kalıp söz kullanım sıklığının fazlalığı, dilin üst dil işlevinden yararlanılarak dil ve dile ait unsurlar hakkında açıklamalar, tanımlar yapılması çizgi diziyi önemli kılar. Ancak çizgi dizide çokça şarkı yer almasına rağmen dilin sanatsal işlevinden yararlanıldığı söylenemez. Çünkü sanatsal anlatımlar estetik biçim üzerinedir. Çizgi dizide incelenen şarkılar ise eğitici amaçlıdır.

ÖNERİLER

Çalışmanın sonuçlarından hareketle çocuklar, zengin söz varlığına sahip ve dilin bütün işlevlerini içeren görsel yayınlarla karşılaştırılmalı önerisi getirilebilir. Ayrıca saatlerce ekran önünde yer alan çocuklar için yapılmış diğer yayınlarla ilgili benzer çalışmalar da yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (1999). *Türkçenin Gücü*. Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Aksan, D. (2003). *Dil, Şu Büyülü Düzen*. Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Aksan, D. (2009), *Her Yönüyle Dil*. 1.Cilt, Ankara: TDKY.
- Bektaş, M. ve Şahin, S. (2011). Çizgi filmlerde atasözü ve deyimlerin kullanımı. Ankara Üniversitesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi (ÇOGEM) Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu.
- Bursalı, H. ve Topçuoğlu Ünal, F. (2015). "Çizgi Dizilerin 5. ve 6. Sınıf Öğrencilerinin Söz Varlığına Katkısı." *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(29): 60-74.
- Can, A. (1995). *Okul Öncesi Çocuklara Yönelik Televizyon Programları İçinde Çizgi Filmlerin Çocuğun Gelişimine Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Chomsky, N. (1978). *Current Issues in Linguistic Theory*. Paris: Mouton, The Hague
- Dennison, B. A., Russo, T. J., Burdick, P. A., & Jenkins, P. L. (2004). "An intervention to reduce television viewing

- by preschool children." *Arch Pediatr Adolesc Med*, 158:170-176.
- Günay, D. (2013). *Metin Bilgisi*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Güven G., Akıncı A. (2014). "Okul Öncesi Döneme Yönelik Çizgi Filmlerde Yer Alan Değerlere Ait Sözel İfadelerin Sunumu: TRT Çocuk Kanalı Örneği." *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(16): 429-445.
- Güven N., Bal S. (2000). *Dil Gelişimi ve Eğitimi*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Işıtan, S., Özgül, S. G. ve Avcı, K. (2012). Çocukların Çizgi Film Tercihleri Üzerine Betimsel Bir Çalışma. A. Dikici Sığırtmaç, E. Deretarla Gül, Ö. Özgün ve D. Aslan (Eds.), 3.Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi içinde (s. 65-70). Adana: Çukurova Üniversitesi.
- İlhan, V. ve Çetinkaya Ç. (2013). "İlkokul Öğrencilerinin Tematik Çocuk Kanallarındaki Çizgi Filmleri İzleme Alışkanlıkları.", *Journal of Research in Education and Teaching*, 2(1):317-325.
- Kalaycıoğlu, N. (2015). "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Açısından Bir Çizgi Film Çözümlemesi: Pepee.", *Eğitim ve Bilim*, 40(177): 243-270.
- Karakaş, A. ve Sarıçoban, A. (2011). *Altyazılı Çizgi Filmlerin Öğrencilerin Tesadüfî Kelime Öğrenimleri Üzerine Etkileri*. 20. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı bildiris, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Burdur.
- Kıran, Z. ve Eziler Kıran, A. (2013). *Dilbilime Giriş*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Koçak, N., Ergin, B. ve Yalçın, H. (2014). "60-72 Aylık Çocukların Türkçe Dil Kullanımı Düzeyleri ve Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi.", *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 16 (Özel Sayı II): 100-106.
- Oruç, C., Tecim, E. ve Özyürek, H. (2011). "Okul Öncesi Dönem Çocuğunun Kişilik Gelişiminde Rol Modellik ve Çizgi Filmler." *EKEV Akademi Dergisi*, 15(48), 281-297.
- Samur, A. Ö., Demirhan, T. D., Soydan, S. ve Önkol, L. (2014). "Pepee Çizgi Filminin Ebeveyn Öğretmen ve Çocuk Gözüyle Değerlendirilmesi." *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(26): 151-166.
- Selin, A. ve Baş, B. (2015). "Çizgi Filmlerdeki Söz Varlığıyla İlkokul Öğrencilerinin Söz Varlığı Üzerine Bir Araştırma." *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(4), 84-99.
- Stebler, M. Z. (2011). Yaş Gruplarına Göre Çocuk Kitapları. *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Şeker, N. T. ve Balcı V. E. (2013). "Yeni Türk dizi fenomeni "Pepee" çizgi dizinin alımlama analizi." *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 33:243-263.
- Şimşek, T. (2011). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Temel, Z. F., Bekir, H. ve Yazıcı, Z. G. (2014). *Erken Çocuklukta Dil Edinimi*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Türkmen, N. (2012). "Çizgi Filmlerin Kültür aktarımındaki Rolü ve Pepe", *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(2): 139-157.
- Yağlı, A. (2013). "Çocuğun Eğitiminde ve Sosyal Gelişiminde Çizgi Filmlerin Rolü: Caillou ve Pepee Örneği." *Turkish Studies*, 8(10): 707-719.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yorulmaz, B. (2013). "Pepee Çizgi Filminin Din ve Değerler Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi.", *Uluslararası*

Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6(24): 438-448.

<http://www.dusyeri.com.tr>,2016

EXTENDED SUMMARY

Introduction

Cartoons cover an important part of children's lives. As a child cannot gain reading and writing skills in pre-school period, he gets more interested in visual and auditory stimuli. Children should watch cartoons related to his culture at first because language is the basis of culture. Children gain basic language skills until they start school. Pepee is one of the cartoon examples used as a tool for transferring Turkish culture. Therefore, locally produced Pepee, which also creates a tremendous impression, has become the topic of many different studies. Aim of this study is to determine certain functions of the language in Pepee and examine it in terms of its vocabulary.

Method

As this study aims to examine Pepee in terms of the function of language and vocabulary it is a qualitative research. Data necessary for the study were obtained by watching the cartoon episodes. Technique of the study is document analysis.

In the study 20 episodes of Pepee which were broadcasted in TRT Child Channel between 2012 and 2013, and other 20 episodes of the same cartoon which were broadcasted in Planet Child Channel between 2014 and 2016 were watched. Related episodes were watched via internet. Total 40 episodes were chosen according to their data richness. Each episode is approximately 10 minutes. Episodes were watched independently by the researchers. Descriptive analyses were used in this process.

A pre-prepared form was used in the analysis of the data. This form was prepared by Zeynel Kiran, Ayşe Eziler Kiran and Dođan Günay to classify the function of the language. In the form, there are six categories belonging to the function of the language. Frequency and percentages of the data belonging to these categories were calculated and examined in terms of vocabulary of the 40 cartoon episodes. Data were given as frequency and percentage.

Findings (Results)

Relation of communicating and make it continue with question sentences comes first in the use of the function of the language. Phatic function of the language is 36,47% in the episodes broadcasted in TRT Child Channel but this percentage is 43,54% . Secondly, conative function comes second with imperative, request and wish sentences. If the transmitter wants to create an effect on the receiver this function is used. Conative function of Pepee in TRT Child Channel is 35,98% and it is 36,6% in Planet Child Channel. Expressive function of the

language of Pepee in TRT Child Channel comes third in the order. The percentage of this function is 22,33% in the episodes broadcasted in TRT Child Channel but it decreases to 12,44% in the episodes broadcasted in Planet Child Channel.

The use of other three functions is very close to each other. Percentage of the referential function, which is about giving information function of the language, is 3,47% in the episodes in TRT Child Channel and it drops to 2,15% in the episodes in Planet Child Channel.

Metalanguage function of the language can be clarified as explaining the language and giving information about the language. Metalanguage function of the Pepee in TRT Child Channel is %0,5 and this percentage is %1,9 in Planet Child Channel.

In the artistic function of the language the aim is the message itself. In this function, message cannot mean anything apart from itself. Artistic function of the Pepee in TRT Child Channel is %1,24 and this percentage is %3,35 in Planet Child Channel.

The frequency of the use of idiom, proverb and routine in Pepee episodes in TRT Child Channel is 84 and it is 124 in Planet Child Channel. Traditional/Folkloric use in Pepee episodes in TRT Child Channel is 10% and this percentage is 7,94% in Planet Child Channel.

Conculusion and Discussion

According to Günay (2013) there are at least two dominant functions in every narration. In Pepee cartoon phatic and conative functions of the language are dominant. Phatic function is learnt by children at first and conative function is also clearly used in cartoons and cinema. It can be inferred that messages in Pepee are used accurately and appropriately. The frequency use of these functions increased in Planet Child Channel where the latest episodes were broadcasted. Also, high frequency of the use of vocabulary factors such as idiom, proverb and routine and explanations and definitions about language and language elements by using metalanguage function make this cartoon important. According to Turkmen (2012) meaning of proverb and idioms, where and how to use them can be taught with characters in Pepee. However, it cannot be said that artistic function of the language was benefitted although there are lots of songs in the cartoon. The reason of it is that artistic narratives are on aesthetic patterns but the songs in the cartoons are educational oriented. Samur, Demirhan, Soydan, Önkol (2014) in their studies found that most of the parents were affected by the songs in the cartoon and thought that the songs were educational; the scholars also found that the songs contributed to children's emotional and cognitive development. To sum up it can be suggested that; children should meet with narratives which have rich vocabulary and all the functions of the language so that they can have a successful linguistic communication and can use the language with its rich vocabulary accurately and effectively.